

Odborný článok

Zákonodarca ako interpretátor v kánonickom a slovenskom práve

Vojtech Vladár a Michal Mrva

Autoři působí na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, profesor Vojtech Vladár na Katedře římského práva, kanonického a církevního práva, docent Michal Mrva pak na Katedře teorie práva a sociálních věd. Tento článek je výstupem z vědeckého grantu APVV-17-0022 s názvem „Římsko-kánonické vplyvy na slovenské veřejné právo“.

Abstrakt

Kánonické právo patrilo odjakživa k najdôležitejším inšpiračným zdrojom pre sekulárne právne systémy. Napriek jeho zameraniu na transcendentno sa totiž cirkevným zákonodarcom podarilo (po väčšine na rímskoprávných základoch) rozvinúť viaceré právne inštitúty, ktoré zostávajú súčasťou väčšiny platných sekulárnych právnych systémov. Rovnakým spôsobom možno nahliadať i na zákonodarcu v pozícii interpretátora práva reagujúceho na potrebu vyložiť objektívne nejasnú normu, a to predovšetkým vo forme autentickej interpretácie v hodnote konštitutívneho výkladu. I keď hlavné rímsko-kánonické princípy uplatňované v tejto oblasti začali byť v modernej dobe opúšťané, niektoré paralely s platným sekulárnym právom by sme mohli nájsť i dnes. Hlavným cieľom článku je poukázať na historickú i pozitívoprávnú kánonickoprávnu úpravu predmetných inštitútov a porovnať ich s úpravou v platnom slovenskom práve.

Abstract

Canon law has always been one of the most important sources of inspiration for secular legal systems. Despite its focus on the transcendent, ecclesiastical lawmakers have succeeded (mostly on a Roman law basis) in developing several legal institutions that remain part of most valid secular legal systems. In the same way, the legislator can be viewed in the position of an interpreter of law responding to the need to interpret an objectively unclear norm, particularly by the method of authentic interpretation in the value of a constitutive interpretation. Although the main Roman-canonical principles applied in this area have begun to be abandoned in modern times, some parallels with valid secular law can still be found nowadays. The main goal of the article is to point out the historical and positive canon law regulation and their comparison with the regulation in the valid Slovak legal order.

Úvod

Kánonické právo, ako najstarší platný právny systém vôbec, sa po celé stáročia považovalo za jeden z najvplyvnejších elementov ovplyvňujúcich vývoj ľudstva. Spolu s rímskym právom, ktoré dominovalo v súkromnoprávnej oblasti, ho kontinuálne ovplyvňovalo predovšetkým vo verejnoprávnej sfére, nevynímajúc tvorbu a etablovanie viacerých teoretickoprávnych inštitútov uplatňovaných aj v sekulárnych právnych systémoch. Najmä na tomto pozadí možno dodnes odôvodnene hovoriť o jeho determinujúcom vplyve na vývoj a podobu moderného práva a súhlasiť s názormi upriamujúcimi pozornosť na hodnotu kánonického práva nielen ako jedného z najdôležitejších predmetov komparatívneho štúdia, ale tiež ako modelu napodobňovania. Tento výrok platí aj napriek všeobecne známemu faktu, že právny systém Katolíckej cirkvi slúži na prvom mieste transcendentnu (*suprema lex salus animarum*).¹

Už počas konania Tridentského koncilu (*Concilium Tridentinum*, 1545–1563), ktorého cieľom bolo nielen reagovať na protestantskú reformáciu, ale i centralizovať Cirkev s cieľom chrániť katolicizmus, došlo i k upevneniu pozície najvyššieho zákonodarcu pri interpretácii práva. Od tých čias sa situácia prakticky nezmenila a vždy počas konania ekumenického koncilu, respektíve pri dôležitých legislatívnych zmenách (najmä pri kodifikačných pokusoch a úspešných kodifikáciách) najvyšší zákonodarca vždy ustanovil osobitný orgán disponujúci právomocou autenticky vykladať normy univerzálneho práva v jeho mene, poväčšine nevynímajúc ani interpretáciu práva partikulárneho.

Pokiaľ ide o slovenské právo, to sa vyznačuje v tejto oblasti akceptovaním premis vychádzajúcich z tradícií kontinentálneho práva. Zákonodarcovi sa tak priznáva právo interpretácie práva, s argumentom, že pri interpretácii textu zákona je potrebné a vhodné brať zreteľ aj na jeho vôľu a zisťovať úmysel a cieľ, ktorý chcel zákonom dosiahnuť, čo korešponduje s princípom legality.²

Cieľom článku je nielen porovnať kánonickoprávnu úpravu s platným slovenským právom, ale tiež poukázať na možné paralely medzi obidvomi právnymi systémami v tejto oblasti.

1. Kánonické právo

1.1 História

I keď viaceré príklady interpretovania vlastných noriem nachádzame zo strany najvyšších cirkevných zákonodarcov už v predklasickom a klasickom období vývoja kánonického práva, prvý raz sa predmetná problematika na univerzálnej úrovni pertraktovala až za čias Tridentského koncilu.³ Jeho Otcovia, zohľadňujúc zrejme i práva najvyšších cirkevných autorít interpretovať ustanovenia Svätého Písma a Tradície v oblasti učiteľskej moci (*potestas magisterii seu munus docendi*), zaviedli do praxe tzv. tridentskú metódu, ktorá dominovala kánonickému právu do 20. storočia, pričom viaceré jej premisy sa uplatňujú dodnes. Keď totiž pápež Pius IV. bulou *Benedictus Deus* promulgoval 26. januára 1564 závery tohto koncilu, prísne zakázal, aby sa bez jeho povolenia k týmto dekrétom vydávali komentáre, glosy, poznámky a ich autentickú interpretáciu vyhradil výlučne úradu rímskeho veľkňaza. V tomto ohľade išiel až tak ďaleko, že diela autorov, ktoré boli napriek tomuto nariadeniu vydané, nechal umiestniť ako *libri prohibiti* na Index zakázaných kníh (*Index librorum prohibitorum*).⁴

Za účelom dohľadu nad uvádzaním tridentských dekrétov do života pápež v roku 1564 navyše zriadil osobitnú kongregáciu koncilu pod názvom *Sacra congregatio super executione et observantia sacri Concilii Tridentini et aliarum reformationum*. Tento nový úrad Rímskej kúrie spočiatku disponoval len výkonnou mocou (*potestas executiva*), avšak v roku 1567, keď bol jeho názov skrátený na *Sacra congregatio cardinalium Concilii Tridentini interpretum*, mu pápež udelil i právo autenticky interpretovať koncilové dekréty a rozhodovať prípadné spory, ktoré vznikli v súvislosti s ich zavádzaním do praxe.⁵

Plné akceptovanie tohto prístupu sa prejavilo i v potridentskej dobe, čo možno ilustrovať prístupom pápeža Gregora XIII. (1572–1585), ktorému po vydaní tzv. rímskeho vydania (*editio Romana*) zbierky *Corpus iuris canonici*, obdobne mimoriadne záležalo na tom, aby sa k nemu nik neopovažoval čokoľvek pridať, niečo do neho vložiť alebo ho po svojom interpretovať.⁶ Predmetná metóda sa od toho času presadila i pri výučbe kánonického práva na univerzitách a spolu s presunutím legislatívnej právomoci výlučne na pápeža mala ďalekosiahly dopad na kánonickoprávnu vedu i prax.⁷

Zotrvávanie pri tridentskej metóde sa zo strany najvyššieho cirkevného zákonodarcu prejavilo i pri prvom kodifikačnom diele v dejinách Katolíckej cirkvi v podobe Kódexu kánonického práva z roku 1917 (*Codex iuris canonici anno 1917*). Pápež Benedikt XV. (1914–1922), ktorý zákonník 15. septembra 1917 prostredníctvom motu proprio *Cum iuris canonici Codicem* promulgoval, totiž pristúpil k zriadeniu Komisie pre autentický výklad Kódexu (*Commissio seu Consilium ad Codicis canones authentica interpretandos*), ktorej odpovede (*responsa*) sa mali publikovať v Aktoch Apoštolskej stolice.⁸ Týmto spôsobom sledoval zabezpečenie zachovávanía nezmeneného a jednotného textu nového zákonníka, k čomu pristúpil v snahe zabrániť prenikaniu rôznych prídavkov, či novôt do jeho normatívneho textu.⁹ Zverenie autentických interpretácií tomuto orgánu malo obdobne centralizačný charakter a viedlo k ďalšiemu posilneniu väzby miestnych cirkví na Rím.¹⁰

Uvedený prístup sa prejavil aj počas Druhého vatikánskeho koncilu (*Concilium oecumenicum Vaticanum secundum*, 1962–1965), ktorého jeden z cieľov paradoxne spočíval aj v decentralizácii Cirkvi. I po jeho skončení totiž pápež Pavol VI. (1963–1978) zriadil v roku 1966 Komisiu pre interpretáciu dekrétov Druhého vatikánskeho koncilu, ktorej obdobne pripadla kompetencia autentického výkladu.¹¹ Historicky osvedčený postup potom zachoval aj pápež Ján Pavol II. (1978–2005) po promulgovaní platného Kódexu kánonického práva, keď v roku 1984 ustanovil Pápežskú komisiu pre autentickú interpretáciu Kódexu kánonického práva (*Pontificia commissio Codicis iuris canonici authentice interpretando*)¹², ktorá bola v roku 1988 apoštolskou konštitúciou *Pastor bonus* povýšená na pápežskú radu pod názvom „Pápežská rada pre výklad textov zákonov“ (*Pontificium consilium de legum textibus interpretandis*), čím bola jej vecná kompetencia rozšírená z interpretácie kódexových noriem na všetky pramene univerzálneho kánonického práva.¹³ Tá bola v roku 1999 napokon premenovaná na Pápežskú radu pre zákonné texty (*Pontificium consilium de legum textibus*) a tento názov nesie dodnes.¹⁴

1.2 Ius vigens

Prirodzene, výklad k pozitívnemu kánonickému právu je vhodné začať uvedením relevantnej normy, ktorou je v tomto prípade kánon 16 platného Kódexu kánonického práva. Ten konkrétne v § 1 uvádza, že zákony autenticky vykladá zákonodarca a ten, komu zveril moc autentického výkladu. § 2 potom pokračuje, že autentický výklad podaný na spôsob zákona (*exhibita per modum legis*) má tú istú

účinnosť ako samotný zákon a musí byť vyhlásený. Vzápätí rozlišuje účinky autentickej interpretácie v tom zmysle, že ak slová zákona, ktoré sú isté samy osebe, len objasňuje, má spätnú platnosť, čo však neplatí ak zužuje, rozširuje alebo vysvetľuje zákon pochybný.¹⁵ Ako je zrejmé z predchádzajúceho historického pojednania, predmetný kánon má základy v stáročiami overenej kánonickej tradícii, ktorú nevidel dôvod meniť ani pápež Ján Pavol II. vrátane jeho nástupcov.¹⁶ § 3 tohto kánonu potom obdobne odkazuje na interpretáciu kompetentnej autority, tentoraz však vo forme administratívneho (správneho) alebo súdneho aktu (*per modum sententiae aut actus*).

Pokiaľ ide o interpretáciu týchto noriem, z hľadiska subjektu možno v prvom rade konštatovať, že každý úrad, s ktorým sa spája zákonodarná moc, sa zároveň považuje za autentickeho interpretátora vlastných zákonov.¹⁷ Z uvedeného zároveň vyplýva, že zákonodarca stojaci v rámci hierarchickej štruktúry Katolíckej cirkvi vyššie, je kompetentný autenticky interpretovať zákony zákonodarcov mu podriadených. Rímsky veľkňaz a kolégium biskupov (spolu s pápežom) sú potom ako najvyšší zákonodarcovia autentickými interpretátormi zákonov všetkých ostatných zákonodarcov.¹⁸ Z hľadiska zaužíwanej praxe sa však interpretačný zásah vyššej legislatívnej autority predpokladá len v prípade skutočnej právnej pochybnosti a po predchádzajúcej výzve na jej odstránenie.¹⁹ Celkom prirodzene, z uvedeného nemožno dedukovať, že najvyšší zákonodarca musí interpretovať svoje normy sám, čoho dôkazom je napokon i naznačená história.²⁰ Aj podľa platného práva v jeho prípade do úvahy prichádza delegovanie moci autenticky interpretovať na konkrétny prípad alebo prostredníctvom všeobecnej delegácie.²¹

Hoci zo znenia kánonu 16 vyplýva, že o autentickej interpretácii by sa *stricti iuris* malo hovoriť len v prípade výkladu všeobecného a záväzného, teda pri interpretácii *exhibita per modum legis*, viacerí autori sa zhodnú v závere, že ani pri zákonodarcovej interpretácii vlastného zákona iným spôsobom jej nemožno upierať charakter autenticity.²² I keď niektorí z nich označujú pojmom „autentická“ i tento druh výkladu, väčšina z nich sa zhodne, že správnejšie by bolo v tomto ohľade hovoriť o „autoritatívnom“ alebo „oficiálnom“ výklade. Takýmto spôsobom možno nahliadať najmä na interpretácie rímskeho veľkňaza prostredníctvom úkonov učiteľskej alebo výkonnej moci, respektíve keď vystupuje v pozícii prirodzenej hlavy celého *ordo iudiciarius* a jeho vôľa interpretovať právo je zrejmá.²³

Ako sme už spomenuli, najvyšší zákonodarca zveril právomoc interpretovať univerzálne zákony Pápežskej rade pre zákonné texty, ktorá na toto pozadí disponuje riadnou zastupiteľskou mocou (*potestas ordinaria vicaria*), na základe čoho vydáva svoje rozhodnutia v mene rímskeho veľkňaza. Ako sme už uviedli, do jej kompetencie patrí interpretácia všetkých univerzálnych zákonov, čo napokon potvrdzuje aj apoštolská konštitúcia *Pastor bonus*.²⁴ Z toho vyplýva, že pod jej interpretačnú moc spadajú aj zákony, ktoré neboli *ex integro* prebrané do Kódexu kánonického práva alebo Kódexu kánonov východných cirkví, avšak tie na ne odkazujú, vrátane noriem liturgického práva a ostatných zákonov vydaných formálne nezávisle na kódexovom práve. Celkom prirodzene, samotná právomoc interpretácie v sebe nezahrňa právo dopĺňať univerzálne právo alebo vykladať obyčajové normy, dohody so štátmi a inými politickými entitami, či administratívne a súdne akty. Pokiaľ ide o partikulárne právo, predmetná rada síce nevydáva interpretačné odpovede *per modum legis*, avšak disponuje právom určiť, či sú predmetné zákony a všeobecné dekréty v súlade s univerzálnymi zákonmi Cirkvi.²⁵

Z obsahového hľadiska vykonáva Pápežská rada pre zákonné texty svoju činnosť podávaním

odpovedí na *dubia obiectiva iuris*, nie však odpovedaním na *dubia* subjektívneho charakteru vyvolané neznalosťou práva alebo neschopnosťou správne aplikovať jednotlivé interpretačné prostriedky.²⁶ Keďže tento orgán má v predmetnej oblasti priznané výlučné kompetencie, ostatné dikastéria Rímskej kúrie mocou interpretácie *per modum legis* nedisponujú.²⁷ Čo sa týka interpretácií rady podaných na spôsob zákona, tie majú, podobne ako každý iný prameň, všeobecný a abstraktný charakter, a týkajú sa tak prípadov rovnakého druhu a vopred neurčeného počtu. Keď sú teda riadne promulgované, čo kódexové právo pri nich požaduje výslovne, nadobúdajú všetky charakteristiky zákona s jedinou výnimkou, spočívajúcou v derivatívnosti ich existencie.²⁸

Pokiaľ ide o druhy interpretácií, Pápežská rada pre zákonné texty podáva deklaratórne alebo konštitutívne odpovede, v závislosti od toho, či objasňuje slová zákona, ktoré sú objektívne jasné, alebo slová zákona objektívne pochybné.²⁹ Druhé spomenuté môžu mať potom charakter rozširujúceho výkladu, ak rozširujú zmysel zákona; reštriktívneho, ak ho zužujú; alebo vysvetľujúceho (explikatívneho), ak vysvetľujú pochybnosti v ňom obsiahnuté.³⁰ Hoci z hľadiska právnej teórie by sme mohli označiť každú konštitutívnu interpretáciu za objektívne nový zákon, čo by naznačovalo prekračovanie kompetencií rady, v právnej vede sa takýto záver neprijíma. Napriek tomu je ale v prípade podávania interpretácie rozširujúceho charakteru, ktorá generuje nové právo, vyžaduje obrátiť sa na pápeža kvôli získaniu *approbatio in forma specifica*.³¹ I keď prvý Kódex kánonického práva z roku 1917 nepožadoval promulgáciu deklaratórnych odpovedí, čo viedlo k spochybňovaniu autenticity niektorých z nich, platné právo predpokladá vyhlasovanie každého interpretačného úkonu vrátane interpretácií deklaratórneho charakteru.³²

Jeden z najväčších problémov predstavuje skutočnosť, že samotné interpretácie bližšie nešpecifikujú či sú charakterom deklaratórne alebo konštitutívne, v druhom prípade rozširujúce, zužujúce alebo vysvetľujúce, pričom tento charakter je častokrát náročné vydedukovať aj z ich znenia.³³ Vo všeobecnosti sa však má za to, že toto posúdenie náleží predstaviteľom administratívnej alebo súdnej moci pri samotnej aplikácii práva.³⁴ Celkom prirodzene, pokiaľ ide o správne či súdne orgány, ich interpretačné rozhodnutia nemajú účinky zákona, ale zaväzujú len subjekty v záležitostiach ktorých sa rozhodlo.³⁵ V tejto súvislosti však netreba zabúdať ani na to, že ústredné cirkevné orgány pôsobiace v Rímskej kúrii môžu okrem vydania administratívneho alebo súdneho individuálneho aktu pristúpiť aj k interpretačnej odpovedi danej pre konkrétnu kauzu.³⁶ Na myslí máme najmä interpretačné odpovede, ktoré mali pôvodne svojho konkrétného adresáta, avšak vzápätí došlo k ich promulgovaniu v Aktoch Apoštolskej stolice, pričom ich celkové poňatie naznačuje všeobecný charakter. Ak teda takáto deklarácia nesmeruje voči konkrétnej osobe alebo osobám, kánonisti jej priznávajú všeobecnú aplikovateľnosť, ktorá vyplýva z autority Rímskej kúrie vydávať všeobecné správne normy.³⁷ Podobne možno napokon nahliadať i na rozhodnutia orgánov Rímskej kúrie v konkrétnej kauze, ktoré môžu nadobudnúť všeobecný zmysel prostredníctvom jurisprudencie alebo kuriálnej praxe (*iurisprudentia et praxis Curiae Romanae*).³⁸

2. Slovenské právo

Pokiaľ ide o právny poriadok Slovenskej republiky, v prvom rade je nutné (na rozdiel od pojmu zákonodarca v kánonickom práve) uviesť na pravú mieru, že tento termín by, z hľadiska právneho purizmu, mal označovať iba subjekt s normotvornou právomocou vo vzťahu k normatívnym právnym

aktom so silou zákona, a teda by mal byť spájaný iba s normotvornou činnosťou Národnej rady Slovenskej republiky, pri ktorej dochádza k prijímaniu zákonov ako formálnych prameňov práva. I v ďalšom texte používame predmetný pojem práve v tomto význame.³⁹

Proces tvorby zákonov je v právnom poriadku Slovenskej republiky upravený vo viacerých normatívnych právnych aktoch. Z nich možno spomenúť najmä Ústavu Slovenskej republiky, ale aj zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „zákon č. 400/2015 Z. z.“), či zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky. Okrem uvedených normatívnych právnych aktov je problematika tvorby zákonov upravená aj v Legislatívnych pravidlách tvorby zákonov⁴⁰ a Legislatívnych pravidlách vlády Slovenskej republiky⁴¹, v ktorých sa špecifikuje najmä spôsob, ako ich treba pripravovať z hľadiska ich obsahu a formálnej úpravy, a to ešte predtým než sú do Národnej rady Slovenskej republiky predložené.

I keď Národná rada Slovenskej republiky je v prvom rade subjektom, ktorý zákony prijíma, respektíve sa na nich uznáva⁴², nie je vylúčené, aby ich aj interpretovala⁴³. Napriek tomu, že interpretácia zákonov nie je v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky jeho prvoradou úlohou, parlament dané oprávnenie využíva, avšak len v rámci ústavných a zákonných možností, z ktorých je potom potrebné dedukovať aj ich silu a záväznosť. Na rozdiel od kánonického práva, je prístup k záväznosti interpretačných záverov zákonodarcu v právnom poriadku Slovenskej republiky, pomerne jednoduchý.

Z hľadiska klasifikácie rozlišujeme dva druhy autentického výkladu podaného slovenským zákonodarcom, a to podľa toho, kde sa predmetný (autentický) výklad zákonodarcu nachádza, z čoho plynie jeho záväznosť, respektíve nezáväznosť (avšak relevancia). V prípade, ak je autentický výklad súčasťou textu zákona (najmä v podobe legálnej definície), je nevyhnutné takúto interpretáciu podanú zákonodarcom považovať za právne záväznú. Uvedený postup predvída aj zákon č. 400/2015 Z. z., a to v ustanovení § 3 ods. 3, v ktorom sa zákonodarcovi nielen umožňuje, ale dokonca prikazuje definovať (záväzným spôsobom) pojem, ktorý právny poriadok Slovenskej republiky nepozná. Úloha zákonodarcu je posilnená tým, že v tom istom ustanovení daného právneho predpisu je obsiahnutý zákaz pre orgány výkonnej moci, aby definovali vo vykonávacích právnych predpisoch pojmy použité v zákonoch. Uvedeným spôsobom sa síce zákonodarcovi priznáva možnosť podávať právne záväzný (autentický) výklad, avšak iba vo vzťahu k pojmom, ktoré tento právny poriadok nepozná.

Na prvý pohľad reštriktívna právna úprava, ktorá limituje možnosť podávať právne záväzný (autentický) výklad zo strany zákonodarcu, sa však môže⁴⁴ premietnuť do textu zákona tým, že adresátom právnych noriem sa určia ich práva a povinnosti čo možno najkonkrétnejšie⁴⁵, čím sa možnosť interpretácie textu zákona zužuje. Platí totiž pravidlo, že čím je právna norma konkrétnejšia, tým menšia je miera diskrecie orgánu aplikácie práva, ktorý nesmie (respektíve by nemal) vybočiť z rámca zákonnej úpravy, keďže aj podľa čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, sudcovia sú pri výkone svojej moci nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami a zákonmi.⁴⁶ Použitie vágnych (relatívne abstraktných) pojmov, ale aj nedokonalosti v zákonnej úprave (najmä v podobe medzier v platnej právnej úprave, navzájom si odporujúcich zákonných ustanovení, alebo iných nedokonalostí), môžu oslabiť záväznosť zákonnej úpravy, ale aj interpretačných záverov vo vzťahu k zákonodarcom použitým (či dokonca definovaným) pojmom.

Zákonodarca má v právnom poriadku Slovenskej republiky ešte ďalší (podstatne širší) nástroj,

prostredníctvom ktorého môže podávať autentický výklad svojich zákonov. Ide o nezáväzný (autentický) výklad obsiahnutý v dôvodovej správe k návrhu zákona⁴⁷, ktorá je povinnou prílohou každého návrhu zákona v zmysle § 7 ods. 1 písm. b) zákona č. 400/2015 Z. z. Uvedený zákon v § 7 ods. 2 výslovne uvádza aj to, že dôvodová správa sa člení na všeobecnú časť a osobitnú časť, pričom všeobecná časť dôvodovej správy obsahuje zhodnotenie súčasného stavu s uvedením potreby novej právnej úpravy, špecifikáciu spôsobu jej vykonávania, zhrnutie vplyvu v súlade s doložkou vybraných vplyvov, vyjadrenie k súladu právneho predpisu s inými právnymi predpismi, právom Európskej únie a s medzinárodnoprávnymi záväzkami a ďalšie skutočnosti nevyhnutné na posúdenie návrhu právneho predpisu.

Osobitná časť dôvodovej správy potom obsahuje vecné odôvodnenie jednotlivých navrhovaných ustanovení právneho predpisu s tým, že do odôvodnenia sa výslovne zakazuje preberať text týchto ustanovení. Je teda zrejmé, že najmä osobitná časť dôvodovej správy (avšak za určitých okolností aj všeobecná časť), ktorá obsahuje odôvodnenie (a teda účel prijatia) jednotlivých zákonných ustanovení, predstavuje významný nástroj v rukách zákonodarcu, ktorý adresátom⁴⁸ noriem obsiahnutých v zákone umožňuje (v prípade, ak je dôvodová správa kvalitne a kvalifikovane spracovaná) demaskovať vôľu zákonodarcu prostredníctvom špecifikácie spôsobu interpretovania jednotlivých zákonných ustanovení. V prípade, ak je dôvodová správa spracovaná povrchno, zákonodarca sa sám pripravuje o možnosť podať autentický výklad, ktorý síce nie je právne záväzný, ale môže sa dočkať relevancie a aplikácie spôsobom želaným zákonodarcom, a to nielen pri realizácii práva jednotlivými subjektami, ale najmä pri aplikácii práva orgánmi verejnej moci.

Dôvodová správa teda adresátov právnych noriem obsiahnutých v zákone informuje nielen o zámeroch sledovaných zákonodarcom, ale odôvodňuje aj novú právnu úpravu, hodnotí ju a vysvetľuje nevyhnutnosť jej prijatia ako celku (všeobecná časť), ako aj jej jednotlivých ustanovení (osobitná časť). Vo všeobecnosti ju pritom možno označiť za prvý zdroj poznania úmyslu zákonodarcu. Na druhej strane je nevyhnutné konštatovať, že význam dôvodovej správy nemožno preceňovať, keďže v prípade prijatia pozmeňujúcich návrhov je neúplná. V takomto prípade je potrebné sledovať napríklad aj prejavy jednotlivých poslancov či zápisnice z výborov a pod.

Tieto zdroje však nemusia umožňovať odhalenie úmyslu zákonodarcu žiaducim a potrebným spôsobom na to, aby bolo možné zistiť skutočnú vôľu zákonodarcu.⁴⁹ Dobrým zdrojom môžu byť v tomto kontexte napríklad aj tzv. autorské komentáre k zákonom, ktoré sú písané osobami, ktoré sa pričínili o vznik textovej časti právneho predpisu.⁵⁰ V tomto smere je potrebné zohľadniť aj skutočnosť, že drvivá väčšina zákonov, na ktorých sa uznáva Národná rada Slovenskej republiky je predkladaná vládou Slovenskej republiky, keď jednotlivé návrhy zákonov pripravujú jednotlivé ministerstvá (respektíve úradníci pracujúci na nich). Zákonodarca tak v tomto prípade *de facto* väčšinou iba preberá vôľu predmetných úradov (či úradníkov), čo v značnej miere oslabuje jeho vlastnú interpretačnú autoritu.

Ako už bolo spomenuté, sledovanie úmyslu zákonodarcu v podobe zohľadňovania jeho autentického výkladu obsiahnutého mimo textu právneho predpisu, má v právnom poriadku Slovenskej republiky viaceré úskalia, ku ktorým radíme jednako jeho formálnu nezáväznosť⁵¹ (keďže nie je obsiahnutý v texte právneho predpisu, ale nachádza sa najmä v dôvodovej správe), ako aj jeho potenciálne nespracovanie na požadovanej kvalitatívnej úrovni (neumožňuje samotný výklad zákonodarcu identifikovať). V prípade prijatia pozmeňujúcich návrhov je navyše nevyhnutné hľadať ju i v zdrojoch, ktoré môžu byť mätkové a nemusia umožniť rozpoznať obsah (autentického) výkladu zákonodarcu. V tomto

smere existuje relatívne rozsiahla kritika z radov niektorých teoretikov, ktorí poukazujú nielen na nedostatky sťažujúce (či priam znemožňujúce) poznať vôľu zákonodarcu, ale aj na skutočnosť, že kolektívny orgán zložený z niekoľkých desiatok (až stoviek) osôb nemôže kreovať spoločný úmysel (vôľu). Takúto vôľu môžu totiž mať len jednotlivci, nie skupiny⁵².

Napriek tejto, do istej miery racionálnej, kritike, sa možno na základe tzv. Paktentheorie prikloniť k záveru, že zákonodarca pri prijímaní textu právneho predpisu nesúhlasí len s jeho textom, ktorý je obsiahnutý v samotnom zákone (publikovaný vo formálnom publikačnom nástroji – v našich podmienkach v Zbierke zákonov Slovenskej republiky), ale aj s dôvodmi, cieľmi a účelom, z ktorých text samotného zákona vyplýva (ak sa nedá zistiť opak). Legitimačným dôvodom tejto teórie je všeobecná skúsenosť s koncipovaním legislatívnych textov, keď sa zákonodarca v priebehu procesu prijímania zákona oboznamuje nielen s textom právneho predpisu, ale aj dôvodovou správou a ďalšími prílohami, pričom nemožno opomenúť ani diskusiu vo výboroch a v pléne, kde sa o týchto dôvodoch a cieľoch taktiež osobitne diskutuje.⁵³ Z tejto teórie vyplýva, že v rámci subjektívneho historického výkladu je relevantný účel, ktorý s vykladaným ustanovením právneho predpisu spájali jeho reálni tvorcovia, pokiaľ nie je preukázané, že nadriadený orgán v legislatívnom procese s ním spájal iný účel. Rozhodujúci je teda účel, respektíve význam v rámci legislatívneho procesu bez ohľadu na to, v akej fáze vznikol. Pokiaľ sa však v neskorších fázach legislatívneho procesu žiadny iný názor nevyskytol, je relevantný pôvodný názor.⁵⁴

Na základe uvedeného sa potom možno prikloniť k záveru, že (autentický) výklad zákonodarcu v uvedenej forme (teda v rovine subjektívneho historického výkladu) môže mať a aj má význam pri interpretácii textov právnych predpisov.⁵⁵ Napriek jeho formálnej právnej nezáväznosti, môže byť predmetný druh výkladu pri realizácii, ale najmä pri aplikácii práva relevantný a braný na zreteľ (respektíve by mal byť). Filip Melzer v rámci subjektívneho historického výkladu rozlišuje tri jeho podkategórie, a to jednoduchý subjektívne historický výklad (pri ktorom sa zisťuje skutočná vôľa zákonodarcu, a to hľadaním odpovede na konkrétnu výkladovo relevantnú otázku v oficiálnych úradných dokumentoch), subjektívne teleologický výklad (pri ktorom nie je možné z vyjadrenia zákonodarcu nájsť odpoveď na relevantnú otázku priamo, ale možno z neho usudzovať cieľ, ktorý chcel zákonodarca dosiahnuť a tomuto cieľu potom prispôbiť interpretačné závery) a nepravý subjektívne historický výklad (vôľa zákonodarcu sa zisťuje nepriamo, a to najmä z objektívnych okolností sprevádzajúcich vznik právneho predpisu).⁵⁶

Výklad objektívne nejasnej normy len s použitím autentického výkladu (respektíve s použitím subjektívneho historického výkladu) však nemusí viesť, na úrovni právneho poriadku Slovenskej republiky, k jednoznačným či správnym interpretačným záverom. Na rozdiel od kánonického práva je totiž právny poriadok Slovenskej republiky podstatne dynamickejší a podlieha väčšiemu vplyvu vonkajšieho prostredia (najmä objektívnym výkladovým cieľom spojeným so zmenami v spoločenských vzťahoch). Nemožno opomenúť ani to, že okrem zvýšenej požiadavky na dynamiku právneho poriadku Slovenskej republiky⁵⁷, ktorá sa prejavuje aj potrebou častejších legislatívnych zmien, dochádza pri tvorbe zákonov zo strany slovenského zákonodarcu aj k (relatívne častým) prípadom, pri ktorých je kvalita jeho normotvorby sporná a orgány aplikácie práva (najmä súdy) musia tieto nedokonalosti naprávať svojou rozhodovacou činnosťou, aby tak zabránili potenciálnemu vzniku nespravodlivosti.

I keď slovenský zákonodarca nedisponuje výslovným oprávnením autenticky vykladať právne normy

a predkladať ich vo forme zákonov (s výnimkou záväznej interpretácie v podobe legálnych definícií, ktoré sú ich súčasťou), ani vymedzovať subjekty, ktoré majú a ktoré nemajú oprávnenie podávať ich relevantný výklad, do určitej miery môže určovať výklad ktorých z nich bude právne záväzný.⁵⁸ Z toho dôvodu v rovine zákonov definuje záväznosť jednotlivých výkladov podaných orgánmi verejnej moci (najmä štátnymi orgánmi), keď niektorým interpretačným záverom priznáva záväznosť v danej veci (napríklad všeobecné súdy), iným v rámci inštančnej nadriadenosti vo vzťahu k podriadeným subjektom (napríklad ministerstvá vo vzťahu k orgánom miestnej štátnej správy) a ďalším všeobecnú záväznosť (napríklad Ústavný súd Slovenskej republiky pri interpretácii Ústavy alebo pri posudzovaní súladu zákonov a podzákonných predpisov s Ústavou). Týmto spôsobom má slovenský zákonodarca možnosť významne determinovať význam jednotlivých interpretačných záverov ním vytvorených zákonov.

V tomto smere je potrebné dodať, že rovnako ako v prípade kánonického práva, oprávnenie (aj zákonné) interpretovať texty zákonov prijatých Národnou radou Slovenskej republiky nezahŕňa právo tieto zákony dopĺňať či meniť. Pri interpretácii textov zákonov by malo dochádzať len k spresneniu ich významu a odstráneniu neurčitosti či neistoty. Na druhej strane, v prípade Ústavného súdu Slovenskej republiky, môže dôjsť k zrušeniu zákonov v prípade, ak sú tieto (alebo ich časti) v rozpore s normami vyššieho stupňa právnej sily (najmä s Ústavou Slovenskej republiky).

Záver

Aj v prípade autentického výkladu platí základná teoretickoprávna premisa, že cieľom interpretácie nie je meniť skutočný zmysel zákona, ale skôr ho objasniť a odhaliť jeho skutočný zmysel, pokiaľ ten nie je celkom jasný.⁵⁹ Metodológia objasňovania tohto zmyslu sa v kánonickom práve preukázateľne odvíjala od postoja rímskych cisárov (najmä Justiniána I.) k interpretácii práva, ale taktiež od spôsobov interpretácie Svätého Písma a Tradície. I závery cirkevného magistéria sa totiž podávajú na spôsob autentických interpretácií s rôznymi stupňami záväznosti. Predmetné prepojenie práva s teológiou je v právnom systéme Katolíckej cirkvi najzjavnejšie pri interpretácii noriem prirodzeného alebo pozitívneho Božieho práva. Ak by sme ich porovnali s výkladom noriem rýdzo cirkevného (ľudského) práva, hlavný rozdiel spočíva v tom, že interpretácie Božských noriem majú spätnú účinnosť za každých okolností, bez ohľadu na to, či sa prostredníctvom nich rozširujú alebo zužujú práva a povinnosti ich adresátov.⁶⁰

Pri konfrontovaní kánonického práva so slovenským právnym poriadkom je na prvý pohľad zrejmá predovšetkým odlišnosť základných koncepcií uplatňovaných pri autentickom interpretovaní práva. Pre kánonistov je tak v prvom rade obvyklé subsumovať pod pojem „autentická interpretácia“ len výklad zákonodarcu podaný vo forme zákona.⁶¹ Slovenská právna teória však rozširujúcim spôsobom pod tento termín zahŕňa aj výroky obsiahnuté v dôvodových správach, respektíve závery získané aplikáciou (subjektívneho) teleologického alebo historického výkladu.⁶² I keď analógiu by sme v tomto ohľade mohli nájsť napríklad v promulgačných konštitúciách k najdôležitejším kánonickoprávnym zbierkam (platné Kódexy nevynímajúc), úvodoch k jednotlivým pápežským konštitúciám obsahujúcich mimokódexové právo alebo priamo novelizujúce právo kódexové či pravidelných príhovoroch pápeža k Rímskej Rote, kánonistika ich odmieta zaradiť k výkladom s povahou autentickým, prípadne priamo k prameňom práva.⁶³

Pokiaľ ide o potrebu podávania autentických interpretácií, oba právne systémy sa zhodujú na ich užitočnosti. Kým v kánonickom práve sa však prostredníctvom nich vyjadruje prioritne potreba súladu všetkých kánonických zákonov s Božským právom a reflektovanie vôle najvyšších cirkevných autorít, voči ktorej nesmú byť úkony zákonodarcov nižšieho stupňa v rozpore, slovenská právna teória argumentuje predovšetkým princípom legality a nevyhnutnosťou rešpektovania zásady delby moci. Pri oboch právnych systémoch sa ale zdôrazňuje nutnosť zohľadňovania vôle zákonodarcu a nachádzania jeho úmyslu i cieľa, ktorý chcel prostredníctvom zákona dosiahnuť. Je to napokon on, kto disponuje zákonodarnou mocou, a preto by mal tiež posudzovať, akým spôsobom sa majú v prípade potreby interpretovať ním vydané nejasné zákonné normy. Uvedené sa ďalej rozvíja i prostredníctvom práva oboch zákonodarcov bližšie špecifikovať výklad ktorých subjektov bude právne záväzný a do akej miery, ako aj všeobecným zákazom predmetné zákony dopĺňať či meniť.

V zmysle týchto záverov nachádzame dôležité paralely v kompetenciách Pápežskej rady pre zákonné texty a Ústavného súdu Slovenskej republiky. Zatiaľ čo predmetný ústredný cirkevný orgán totiž disponuje právomocou interpretovať všetky univerzálne zákony a posudzovať súlad zákonov nižších zákonodarcov s prameňmi univerzálneho práva, to isté robí Ústavný súd pri interpretácii Ústavy Slovenskej republiky a posudzovaní súladu zákonov a podzákonných predpisov s ňou, respektíve medzi sebou navzájom v rámci ustanovenej hierarchie noriem. Uvedená zhoda je zaujímavá najmä pri porovnaní charakteru oboch právnych systémov. Zatiaľ čo kánonické právo je totiž vystavané na posvätnnej Božskoprávnej koncepcii koncentrácie moci v rukách nositeľov biskupského svätenia držiacich príslušný cirkevný úrad, slovenský právny poriadok vychádza z tradícií kontinentálneho právneho systému postaveného na demokratických ideách a princípe dekoncentrácie moci garantovanom prostredníctvom systému brzd a protiváh.

Zaujal Vás tento článok?

Tímto to končiť nemusí. Článok nájdete ve webovej podobe na:

<https://www.iurium.cz/2022/01/30/zakonodarca-ako-interpretator/>

Zapojte se do diskuze. Jakýkoli názor, kritika, nápad či podnět je zde vítán.

Seznam poznámek pod čarou

1 Porov. can. 1752 CIC 1983. Bližšie k tejto problematike pozri WILLOCK, I. D.: A Civil Lawyer Looks at the Canon Law. In *The International and Comparative Law Quarterly*. Vol. 11 (1962), No. 1, s. 89.

2 Uvedený princíp je napokon ústredným princípom právneho štátu. Na druhej strane je však potrebné podotknúť, že pri interpretácii a aplikácii zákonov tvorených v parlamente nejde (z hľadiska právnej teórie, ako aj z hľadiska právnej praxe) o jediný možný a správny postup. Porov. GERLOCH, A./TRYZNA, J./WINTR, J. (eds): *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 328.

3 V tomto ohľade možno hovoriť o zohľadnení rímskoprávnej justiniánskej kodifikácie, keďže cisár Justinián I. (527–565) rovnako rozhodol, že autenticky interpretovať právo môže jedine cisár. Porov. Tanta 18 a 21 a Cod. Iust. 1,14,12. Výrok *Ad quem pertinet iuris constitutio, ad ipsum pertinet interpretatio* potom nachádzame i v niektorých prameňoch stredovekého kánonického práva. Bližšie k tejto problematike pozri BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 71⁸⁹. V uvedených súvislostiach možno uviesť aj výrok pápeža Bonifáča VIII. (1294–1303), ktorý zastával vo vzťahu k eventuálnym rozporom svojho konania so starším kánonickým právom názor, že o pápežovi sa patrí predpokladať, že pozná celú cirkevnoprávnu materiu, takže svojimi novými zákonmi vedome neupadá do kolízie s právom starším. Uvedené konkrétne deklaroval slovami: *Romanus pontifex, qui omnia iura in scrinio sui pectoris censetur habere*. Sext 1,2,1.

4 Porov. PEJŠKA, J.: *Cirkevní právo I. Ústavní právo církevní*. Semily : Nákladem vlastním, 1932, s. 82 a CAMPENHAUSEN, A. Frhr. Von/HALLERMANN, H. von: *Lexikon für Kirchen- und Staatskirchenrecht*. Paderborn : Verlag Ferdinand Schöningh, 2000, s. 281.

5 Väčšina autorov sa zhodne v závere, že predmetné rozhodnutia pápeža súviseli predovšetkým so snahami o centralizáciu celej Cirkvi. Porov. KUMOR, B.: *Cirkevné dejiny 5. Novovek. Rozkol v západnom kresťanstve*. Levoča : Polypress, 2002, s. 192.

6 V promulgačnej bule preto v prvom rade apeloval na cnosť svätej poslušnosti každého kresťana voči rímskemu biskupovi, avšak zároveň na potenciálnych páchatelov uvalil najprísnejší kánonickoprávny trest väčšej exkomunikácie *latae sententiae* (*excommunicatio maior*). Ako ďalšie sankcie uviedol stratu kníh, pokutu tisíc zlatých dukátov uložených Apoštolskou komorou (*Reverenda camera Apostolica*), stíhanie úradom pápežskej inkvizície (*inquisitio haereticae pravitatis*) a ďalšie tresty, ktoré sa museli uložiť a ako osobitý rezervát mohli byť odpustené len Apoštolskou stolicou. Ako zaujímavosť možno uviesť, že aj napriek slabnúcemu postaveniu pápežstva vo vtedajšej spoločnosti sa Gregor XIII. neváhal odvolať dokonca na pomoc svetského ramena (*brachium saeculare*). Porov. Cum pro munere pastoralis.

7 Na základe týchto rozhodnutí, koncilové dekréty a texty obsiahnuté v Korpuse kánonického práva mohli byť vysvetľované výlučne úradmi Rímskej kúrie. Vedecká práca s kánonickými textami na

univerzitách sa stala minulosťou a tradičné univerzitné metódy klasického kánonického práva, ktoré umožňovali prepojenie medzi kánonickou legislatívou, jurisprudenciou a systematickou i praktickou teológiou, sa stali minulosťou. Činnosť kánonistov sa tak od toho času obmedzovala len na prednášanie a parafrázovanie legislatívnych textov. Porov. KAŠNÝ, J.: Metoda v kánonickom právu. In *Revue církevního práva*. Č. 1 (2007), s. 16.

8 Porov. Cum iuris canonici. In AAS 9 (1917), s. 483–484.

9 Na jeho základe mohli príslušné kongregácie Rímskej kúrie vydávať nové, všeobecne záväzné zákony (*nova decreta generalia*) len v naozaj nevyhnutných prípadoch. Ak teda kongregácia nedokázala vyriešiť určitý prípad v rámci interpretácie kódexových kánonov, nový dekrét musel byť po pápežskom schválení odovzdaný Komisii pre autentický výklad Kódexu. Táto mala z neho potom vyhotoviť stručný text na spôsob kódexových kánonov, ktorý mala pripojiť k príslušnému kánonu, alebo pôvodný text nahradiť textom novým, prípadne nový kánon vsunúť na vhodné miesto, označiac ho číslom predchádzajúceho kánonu, avšak zdvojene, značkou *bis*, *ter* atď. Takýmto spôsobom sa malo dosiahnuť zachovanie pôvodného počtu kánonov a číslovanie Kódexu. Pokiaľ išlo o záležitosť, o ktorej Kódex mlčal, komisia mala rozhodnúť, na ktoré miesto má byť nový kánon, respektíve nové kánony, vsunuté. Zmeny, samozrejme, nadobúdali platnosť až po ich uverejnení v Aktoch Apoštolskej stolice. Porov. PEJŠKA, J.: *Církevní právo I. Ústavní právo církevní*. Semily: Nákladem vlastním, 1932, s. 37–38.

10 Porov. CAPARROS, E./THÉRIAULT, M./THORN, J.: *Code of Canon Law Annotated*, Montréal : Wilson & Lafleur Limitée, 2004, s. 44.

11 Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 71.

12 Porov. Recognito iuris canonici. In AAS 76 (1984), s. 433–434.

13 Porov. Pastor bonus 154–158. In AAS 80 (1988), s. 841–930. Pod týmto pojmom, ako sa neskôr ukázalo, mal pritom na mysli i kánony čoskoro na to promulgovaného Kódexu kánonov východných cirkví (*Codex canonum ecclesiarum orientalium*) z roku 1990. Bližšie k tejto problematike pozri URRUTIA, F. J.: De Pontificio Consilio de legum textibus interpretandis. In *Periodica*. No. 78 (1989), s. 503–521 a CAPARROS, E./THÉRIAULT, M./THORN, J.: *Code of Canon Law Annotated*, Montréal : Wilson & Lafleur Limitée, 2004, s. 44.

14 Jej interpretácie možno nájsť na jej oficiálnej webovej stránke https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/intrptxt/index.htm.

15 V autentickom latinskom znení: § 1. *Leges authentice interpretatur legislator et is cui potestas authentice interpretandi fuerit ab eodem commissa*. § 2. *Interpretatio authentica per modum legis exhibita eandem vim habet ac lex ipsa et promulgari debet; si verba legis in se certa declaret tantum, valet retrorsum; si legem coarctet vel extendat aut dubiam explicet, non retrotrahitur*. Can. 16 CIC 1983. Porov. can. 1498 CCEO 1990.

16 Nahliadnuc do prvého kodifikačného diela, paralelu k tejto norme, ktorá je obsahovo i z hľadiska

právných účinkov prakticky totožná s platným Kódexom, nachádzame v kánone 17. Porov. can. 17 §§ 1–2 CIC 1917. Bližšie k tejto problematike pozri WOYWOD, S.: *The New Canon Law. A Commentary and Summary of the New Code of Canon Law*. New York : Joseph F. Wagner, 1918, s. 5; WERNZ, F. X./VIDAL, P.: *Ius canonicum ad Codicis normam exactum*. Roma : Apud aedes Universitatis Gregoriana, 1938, s. 231–232 a AUGUSTINE, P. Ch.: *A Commentary on the New Code of Canon Law. Volume 1. Introduction and General Rules (can. 1–86)*. St. Louis – London : B. Herder Book, 1918, s. 93–96.

17 Porov. CAPARROS, E./THÉRIAULT, M./THORN, J.: *Code of Canon Law Annotated*, Montréal : Wilson & Lafleur Limitée, 2004, s. 44.

18 Porov. Romanos Pontifices. In AAS 13 (1880), s. 481–498. Podobne napríklad partikulárne synody sú autentickými interpretátormi diecéznej legislatívy. Porov. MARZOA, Á./MIRAS, J./RODRÍGUEZ-OCAÑA, R.: *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. 1*. Montreal : Wilson & Lafleur, 2004, s. 320.

19 Porov. CAPARROS, E./THÉRIAULT, M./THORN, J.: *Code of Canon Law Annotated*, Montréal : Wilson & Lafleur Limitée, 2004, s. 44.

20 Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 71.

21 Celkom prirodzene, keďže predmetná moc je mocou zákonnodarnou, netreba zabúdať na tradičný kánonickoprávny princíp, že toto oprávnenie môže delegovať len najvyššia autorita, pokiaľ právo neurčuje niečo iné. Porov. cann. 135 § 2 CIC 1983 a 985 § 2 CCEO 1990.

22 Porov. CASTILLO LARA, R.: De iuris canonici authentica interpretatione in actuositate Pontificiae Commissionis adimplenda. In *Communicationes*. No. 20 (1988), s. 272.

23 I napriek častému exhortatívnemu a deklaratórnemu charakteru týchto úkonov tak za nimi niektorí kánonisti nachádzajú tzv. autentickú právnu normativitu, ktorú nie je správne pri aplikácii práva úplne ignorovať. Porov. COMOTTI, G.: Le allocuzioni del Papa alla Rota Romana e i rapporti tra magistero e giurisprudenza canonica. In GHERRO, S. (ed.): *Studi sulle fonti del diritto e i rapporti tra magistero e giurisprudenza*. Padova : Cedam, 1988, s. 181–184. V tomto ohľade možno zmýšľať napríklad aj o známych príhovoroch (alokúciách) rímskeho veľkňaza k sudcom Rímskej rotty, ktoré sa nie raz vyznačujú interpretačným charakterom. Porov. MARZOA, Á./MIRAS, J./RODRÍGUEZ-OCAÑA, R.: *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. 1*. Montreal : Wilson & Lafleur, 2004, s. 319–320. Napriek tomu im nemožno s určitosťou priznať hodnotu autentických interpretácií. Vo všeobecnosti totiž platí, že zatiaľ čo autentická interpretácia podaná vo forme zákona ukončuje všetky diskusie, s uvedenými interpretáciami, hoci pochádzajú od samotného pápeža, sa tieto účinky nespájajú. Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 72.

24 Porov. Pastor bonus 155.

25 Porov. Pastor bonus 158. Niektoré komentáre v tejto súvislosti hovoria o „autentických

interpretáciách partikulárneho charakteru“. Porov. MARZOA, Á./MIRAS, J./RODRÍGUEZ-OCAÑA, R.: *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. 1.* Montreal : Wilson & Lafleur, 2004, s. 321. Obdobne platí, že len najvyšší zákonodarca môže vydať partikulárny zákon a delegovať moc jeho autentického interpretovania nižšiemu zákonodarcovi. Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law.* New York : Paulist Press, 2000, s. 71.

26 Porov. can. 17–18 CIC 1983 a 1499–1500 CCEO 1990. Porov. CASTILLO LARA, R.: De iuris canonici authentica interpretatione in actuositae Pontificiae Commissionis adimplenda. In *Communicationes.* No. 20 (1988), s. 286.

27 Porov. Pastor bonus 18. Netreba však zabúdať na možnosť interpretácie prostredníctvom všeobecných vykonávacích dekrétov a inštrukcií pri výkone administratívnej moci. Predmetné inštrukcie totiž môžu vysvetľovať normy zákonov a špecifikovať postupy ich vykonávania, i keď ich nemôžu, prirodzene, rušiť. Ich derivatívny charakter je zrejmý zo straty účinnosti nielen ich explicitným alebo implicitným odvolaním, ale tiež zaniknutím zákona, na ktorého vysvetlenie alebo vykonanie boli vydané. Porov. cann. 31–34 CIC 1983. Celkom prirodzene, z toho dôvodu nemôžu obsahovať konštitutívny výklad, len deklaratórny. Ich pozícia je jasne vymedzená i povinnosťou ich zasielania na predmetnú pápežskú radu kvôli posúdeniu ich súladu s platným právom. Porov. Regolamento generale della Curia Romana 115 § 5. In AAS 84 (1992), s. 201–267. Bližšie k tejto problematike pozri HRDINA, A.: *Kanonické právo.* Praha : Eurolex Bohemia, 2002, s. 86.

28 Porov. AUGUSTINE, P. Ch.: *A Commentary on the New Code of Canon Law. Volume 1. Introduction and General Rules (can. 1–86).* St. Louis – London : B. Herder Book, 1918, s. 95. Z toho dôvodu musí byť zachovaný postup, ktorý sa uplatňuje aj pri prijímaní zákonov vrátane zachovania právom požadovanej *vacatio* po ich riadnej promulgácii. Porov. cann. 8 CIC 1983 a 1489 CCEO 1990.

29 Z uvedeného vyplýva, že deklaratórne interpretácie majú spätnú účinnosť, na rozdiel od interpretácií konštitutívnych. Porov. WRENN, L. G.: *Authentic Interpretations on the 1983 Code.* Washington : Canon Law Society of America, 1993, s. 2. Netreba totiž v tejto súvislosti zabúdať na znenie kánonu 14, ktorý konštatuje, že pochybný zákon nezaväzuje, a to až do vydania autentickej interpretácie túto pochybnosť odstraňujúcej. Porov. cann. 14 CIC 1983 a 1496 CCEO 1990. Bližšie k tejto problematike pozri CAPARROS, E./THÉRIAULT, M./THORN, J.: *Code of Canon Law Annotated,* Montréal : Wilson & Lafleur Limitée, 2004, s. 43.

30 Porov. BENDER, L.: *Leges ecclesiasticarum interpretatio et suppletio.* Roma : Desclée, 1961, s. 116n.

31 Porov. CASTILLO LARA, R.: De iuris canonici authentica interpretatione in actuositae Pontificiae Commissionis adimplenda. In *Communicationes.* No. 20 (1988), s. 281.

32 Porov. can. 17 § 2 CIC 1917.

33 Porov. MARZOA, Á./MIRAS, J./RODRÍGUEZ-OCAÑA, R.: *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. 1.* Montreal : Wilson & Lafleur, 2004, s. 322.

34 Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 72.

35 Porov. cann. 16 § 3 CIC 1983 a 1498 § 3 CCEO 1990.

36 Porov. CAPARROS, E./THÉRIAULT, M./THORN, J.: *Code of Canon Law Annotated*, Montréal : Wilson & Lafleur Limitée, 2004, s. 44.

37 Porov. can. 31–34 CIC 1983. Takto je potrebné nahliadať i na odpovede kuriálnych dikastérií publikované v rôznych časopisoch či zborníkoch súkromnoprávnej povahy. Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 73.

38 Porov. cann. 19 CIC 1983 a 1501 CCEO 1990. Príkladom je napríklad rozpracovanie kánonov 1095 a 1098 platného Kódexu rotálnou jurisprudenciou. Bližšie som sa touto problematikou zaoberal VLADÁR, V.: Aplikácia kánonu 1098 CIC v kánonickoprávnej vede a praxi. In *Studia theologica*. Roč. 17 (2015), č. 1, s. 133–151. Netreba zabúdať ani na kánonickú tradíciu (*traditio canonica*), ktorej súčasťou sa obdobne môžu niektoré významné rozsudky stať a ovplyvňovať tak, minimálne v pozícii materiálnych prameňov práva, celý kánonickoprávny systém. Porov. cann. 6 § 2 CIC 1983 a 2 CCEO 1990.

39 Uvedené považujeme za vhodné zdôrazniť najmä z toho dôvodu, že nielen laická, ale častokrát i odborná verejnosť používa predmetný pojem v súvislosti s prijímaním normatívnych právnych aktov s rôznym stupňom právnej sily a bez ohľadu na právomoc orgánu, ktorý ich prijal. Možno spresniť, že aj slovenská právna teória pojem „zákonodarstvo“ nedefinuje jednoznačne a pripúšťa aj jeho použitie v inom význame, než ako to robíme v tomto príspevku. Uvedené možno ilustrovať týmto výrokom: „Tvorba písaného práva sa spravidla nazýva ‚zákonodarstvo‘ alebo ‚legislatíva‘. [...] Niekedy sa totiž tieto dva výrazy používajú ako synonymá; napríklad V. Knapp chápal oba pojmy presne takto. Iní autori ale uvádzajú, že v prípade zákonodarstva ide o legislatívnu činnosť parlamentov, ktoré prijímajú ústavu, ústavné zákony a zákony. Podľa týchto názorov predstavuje legislatíva širší pojem ako zákonodarstvo, pretože znamená aj tvorbu podzákonných predpisov“. FÁBRY, B./KASINEC, R./TURČAN, M.: *Teória práva*. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2019, s. 139. Pri ešte puristickejšom prístupe je potrebné z pojmu „zákonodarstvo“ vyčleniť aj tvorbu ústavy a ústavných zákonov, nakoľko v tomto prípade ide, v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky, o „ústavodarstvo“, pričom na prijatie ústavy a ústavných zákonov sa vyžaduje iný formálny (procesný) postup a aj štruktúra a obsah textov týchto normatívnych právnych aktov je iná. Z uvedeného dôvodu používame pojem „zákonodarstvo“ reštriktívne a označujeme ním len tvorbu zákonov Národnou radou Slovenskej republiky pri výkone zákonodarnej moci.

40 Tie boli v Národnej rade Slovenskej republiky schválené uznesením č. 519 z 18. decembra 1996, uznesením Národnej rady Slovenskej republiky č. 1146 zo 6. novembra 2008 a uznesením Národnej rady Slovenskej republiky č. 1169/2018 zo 16. mája 2018. Dostupné sú na https://www.nrsr.sk/web/Static/sk-SK/NRSR/Doc/zd_lptz.pdf.

41 K ich schváleniu došlo uznesením vlády Slovenskej republiky zo 4. mája 2016 č. 164 v znení

uznesenia vlády Slovenskej republiky z 28. septembra 2016 č. 441, uznesenia vlády Slovenskej republiky z 23. mája 2018 č. 251, uznesenia vlády Slovenskej republiky z 29. mája 2019 č. 242 a uznesenia vlády Slovenskej republiky z 15. júla 2020 č. 466. Dostupné sú na https://www.vlada.gov.sk/data/files/7912_uplne-znenie-legpravvlady-sr-v-zneni-uzn-vlsr-z-15-jula-2020-c-466.pdf. Tu je však nutné uviesť, že tieto legislatívne pravidlá sa nevzťahujú len na tvorbu zákonov, ale aj na tvorbu podzákonných predpisov.

42 Porov. čl. 86 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky.

43 Porov. KOLOUŠEK, M.: Několik poznámek k interpretaci práva, její úloze a možnostem jejího zneužití. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nekolik-poznamek-k-interpretaci-prava-jeji-uloze-a-moznostem-jejeho-zneuzeni>.

44 K tomu však môže dôjsť len v určitej a opäť značne limitovanej forme.

45 Porov. ŠÍŇ, Z.: *Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika*. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 150.

46 Porov.: RATICA, J.: *Súd a tvorba práva*. Bratislava : Eurokódex, 2009, s. 29.

47 Predmetný nástroj je kľúčový pre poznanie vôle zákonodarcu najmä pre textualistov, ktorí odmietajú sudcovskú tvorbu práva a požadujú metodológiu viazaného výkladu zákonov vytvorených zákonodarcom. Bližšie k tejto problematike pozri SOBEK, T.: *Právní myšlení. Kritika moralismu*. Praha : Ústav státu a práva, 2011, s. 243. Uvedený prístup k interpretácii práva je však v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky spojený s viacerými úskaliaми (napríklad nedostatočná kvalita normotvorby a nedostatočná kvalita spracovania dôvodových správ), ktoré sú v texte príspevku obdobne spomenuté.

48 Uvedené sa však týka aj orgánov aplikácie práva.

49 WINTR, J.: *Metody a zásady interpretace práva*. Praha : Auditorium, 2013, s. 102–103.

50 Porov. KOŽELUHA, P.: Úmysl zákonodárce v interpretaci práva. In *Všehrd*. Vol. 92 (2011). Dostupné na https://www.vsehrd.cz/clanek/umysl-zakonodarce-v-interpretaci-prava_42b9a82f-b1e0-4438-97fd-3f605a284e88.

51 Formálna nezáväznosť autentického výkladu obsiahnutého mimo textu právneho predpisu je v súčasnosti (s ohľadom na relatívne časté zohľadňovanie recentného objektívneho výkladového cieľa) spojená s trendom určitej straty záujmu o názor pôvodného autora textu, respektíve rezignovanie na snahu takýto názor zisťovať či nejako rekonštruovať. Bližšie k tejto problematike pozri TURČAN, M.: *K uplatnitelnosti výkladových cílův při interpretácii náboženských noriem*. In *Weyrovy dny právní teorie 2018. Sborník z konference*. Brno : Masarykova univerzita, 2018, s. 318.

52 WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha : Auditorium, 2013, s. 104.

53 MELZER, F. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 120.

54 DORKOVÁ, M.: *Historický výklad a jeho limity*. Dostupné na [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/12_teorie/Dorkova_Maria_\(4288\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/12_teorie/Dorkova_Maria_(4288).pdf).

55 V tomto smere možno dať do pozornosti aj myšlienku Gustava Radbrucha, podľa ktorého: „Vôľa zákonodarcu nie je metódou výkladu, ale cieľom výkladu a výsledkom výkladu, výrazom pre apriórnu nevyhnutnosť systémovo nerozporného výkladu celého právneho poriadku. Preto je možné ako vôľu zákonodarcu konštatovať to, čo ako vedomá vôľa autora zákona nebolo nikdy prítomné. Interpretujúci môže zákonu rozumieť lepšie, než mu rozumel jeho tvorca, zákon môže byť múdrejší ako jeho autor – on práve musí byť múdrejší ako jeho autor“. In HOLLÄNDER, P.: *Interpretácia práva*. Dostupné na https://ja-sr.sk/files/Interpretacia_prava.pdf.

56 MELZER, F. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 121–125.

57 V porovnaní s kánonickým právom.

58 Ak má teda slovenský zákonodarca záujem na tom, aby boli výsledky jeho zákonodarnej činnosti interpretované a najmä aplikované želaným spôsobom, mal by uvedené zohľadňovať už pri samotnej normotvorbe, a to najmä v zmysle požiadavky na jej kvalitu.

59 Porov. WRENN, L. G.: *Authentic Interpretations on the 1983 Code*. Washington : Canon Law Society of America, 1993, s. 1.

60 Porov. MARZOA, Á./MIRAS, J./RODRÍGUEZ-OCAÑA, R.: *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law. Vol. 1*. Montreal : Wilson & Lafleur, 2004, s. 323.

61 Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 70.

62 Z toho dôvodu, ako sme už naznačili, v slovenskom právnom poriadku nemusí takýto výklad viesť k jednoznačným a správnym záverom. Z uvedeného je zrejmá na jednej strane jeho značná dynamika, na strane druhej jeho oveľa väčšia náchylnosť k nestabilite a právnej neistote. Kánonické právo sa naopak vyznačuje stabilitou a istým druhom konzervatívnosti, na základe čoho bývalo v histórii (bežne však i dnes) obviňované zo strnulosti. Porov. napríklad KAŠNÝ, J.: Metoda v kánonickom práve. In *Revue církevního práva*. Č. 1 (2007), s. 19.

63 Porov. BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 72. Osobitne zaujímavé je porovnanie miesta a funkcie legálnych definícií v oboch právnych systémoch. Zatiaľ čo v slovenskom práve sa od nich pri aplikácii práva nemožno odchýliť, v práve kánonickom prichádza do úvahy ísť nad alebo pod ich rámec, s odkazom na kánonickú tradíciu a nutnosť chápania príslušného pojmu v duchu viac než dvojtisícročného vývoja tohto právneho odvetvia. Bližšie k tejto problematike pozri McMANUS, F. R.: Canonical Overview: 1983–1999. In BEAL, J. P./CORIDEN, J. A./GREEN, T. J. (eds.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York : Paulist Press, 2000, s. 11n.